

Пільгове перевезення окремих категорій громадян

Відповідно до Закону України “Про автомобільний транспорт” підприємства усіх форм власності та підпорядкування, які виконують перевезення пасажирів, зобов’язані забезпечувати права на пільги громадян щодо користування транспортом загального користування, до якого, зокрема, відносяться автобуси, що виконують перевезення пасажирів на маршрутах загального користування в режимі маршрутного таксі.

Безпідставна відмова від пільгового перевезення тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Будь-які обмеження пільгових перевезень, зокрема по кількості категорій пільговиків, прийняті місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, є порушенням чинного законодавства.

Згідно із Законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” правом пільгового проїзду користуються:

- ветерани війни (статті 12 – 14);
- особи, на яких поширюється чинність цього Закону (стаття 15);
- особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною (стаття 16).

Відповідно до Закону України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”:

- інваліди, діти-інваліди та особи, які супроводжують інвалідів першої групи або дітей інвалідів (не більше одного супроводжуючого) (стаття 38-1).

Згідно із Законом України “Про жертви нацистських переслідувань”:

- жертви нацистських переслідувань (статті 6-1 – 6-4).

Відповідно до Закону України „ Про охорону дитинства”

- діти з багатодітних сімей (стаття 13).

Згідно із Законом України “Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”:

- громадяни, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, віднесені до категорії 1 (стаття 20);
- учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, які належать до категорії 2 (стаття 21);
- діти, яким встановлено інвалідність, пов’язану з Чорнобильською катастрофою (стаття 30).

Відповідно до статті 6 Закону України “Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист”:

- ветерани військової служби;
- ветерани органів внутрішніх справ;
- ветерани державної пожежної охорони;
- особи, звільнені з військової служби, які стали інвалідами під час проходження військової служби.

Згідно із Законом України “Про соціальний захист дітей війни”:

- діти війни (стаття 5).

Відповідно до Закону України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні”:

- реабілітовані особи, які стали інвалідами внаслідок репресій або є пенсіонерами (стаття 6).

Згідно із Законом України “Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні” правом пільгового проїзду користуються:

- ветерани праці (стаття 7);
- особи, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною (стаття 9).

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України від 17 травня 1993 р. № 354 “Про безплатний проїзд пенсіонерів на транспорті загального користування” та від 16 серпня 1994 р. № 555 “Про поширення чинності постанови Кабінету Міністрів України від 17 травня 1993 р. № 354” діти війни та пенсіонери за віком користуються правом на пільговий проїзд.

Згідно із статтею 2 Закону України “Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні” реєстрація місця проживання особи або її відсутність не можуть бути умовою реалізації прав і свобод, передбачених Конституцією, законами чи міжнародними договорами України, або підставою для їх обмеження.

Враховуючи зазначене, особи, які користуються пільгами згідно чинного законодавства, мають право на пільговий проїзд **незалежно від місця реєстрації та проживання**. Виплата компенсації за пільговий проїзд проводиться рай(міськ)управлінням праці та соціального захисту населення за місцем придбання проїзного документа (квитка).

Відповідно до Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 № 176, **вартість квитка** це сума, що складається з вартості проїзду автобусом, автостанційного збору, плати за послуги з попереднього продажу квитків (за наявності такої), **вартість проїзду - сума, за якою автомобільний перевізник, автомобільний самозайнятий перевізник здійснює перевезення, що включає вартість за тарифом, страховий платіж та податок на додану вартість.**

Особи, що користуються пільгами з оплати проїзду автобусами міжміського та/або приміського сполучення, звертаються у квиткову касу автостанції для внесення відповідної позначки до касової відомості та отримання квитка на пільговий проїзд.

Щорічно у Державному бюджеті України передбачається субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам, за рахунок якої здійснюється компенсаційні виплати транспортникам за пільгові перевезення окремих категорій громадян за соціальною ознакою.

Згідно із Бюджетним кодексом України розпорядники бюджетних коштів беруть бюджетні зобов'язання та здійснюють платежі тільки в межах бюджетних асигнувань, встановлених кошторисами, враховуючи необхідність виконання бюджетних зобов'язань минулих років, узятих на облік органами Державного казначейства України.

Компенсація транспортним підприємствам за пільговий проїзд окремим категоріям громадян повинна проводитися відповідно до укладених договорів між головним розпорядником бюджетних коштів та транспортним підприємством в межах передбачених у відповідному місцевому бюджеті коштів на зазначену мету в міру надходження субвенції з державного бюджету.

Відповідно до Положення про Єдиний державний автоматизований реєстр осіб, які мають право на пільги, (далі - ЄДАРП) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.2003 р. № 117, для здійснення розрахунків за надані послуги, управління звіряє інформацію, що міститься в Реєстрі лише з інформацією, яка надходить від підприємств та організацій, що надають ці послуги, згідно з формою "2-пільга".

Оскільки програмне забезпечення ЄДАРП не дозволяє здійснювати електронну звірку з організаціями, що надають послуги з проїзду, відшкодування здійснюються за розрахунками, які надані перевізниками.

Водночас, механізм обліку кількості перевезених окремих категорій громадян та проведення розрахунків з компенсаційних виплат за пільговий проїзд на державному рівні відсутній.

Розмір компенсації, а також встановлення кредиторської (дебіторської) заборгованості, визначаються відповідним бюджетним призначенням, але не більше за:

- суми втрат доходів від пільгових перевезень (постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256) на міських та приміських автобусних маршрутах звичайного режиму руху, що визначається як добуток кількості пільгових пасажирів (пасажиро-кілометрів), на встановлену, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 № 1548, вартість проїзду;
- суми збитків від пільгових перевезень (ст. 36, 40 Закон України «Про автомобільний транспорт») на міських та приміських маршрутах звичайного режиму руху, що визначається, виходячи з загальних фактичних витрат перевізника на обслуговування цих маршрутів (в межах нормативно-розрахункових витрат), в частині, пропорційній питомій вазі пільгових пасажирів у їх загальному фактичному обсязі;
- суми, що забезпечує рентабельність міських та приміських перевезень у звичайному режимі руху у розмірі, не більшому за 10%;
- суми втрати доходів від пільгових перевезень на міжміських автобусних маршрутах, розрахунок яких виконується за формою № 2-пільга.

Але законодавче не вирішено у яких випадках компенсації підлягають втрати перевізника від пільгових перевезень, а в яких – збитки від цих перевезень, та як визначити фактичний розмір відповідних збитків перевізника.

Недостатність законодавчого врегулювання призводить до ускладнення відстеження ефективності і об'єктивності при наданні компенсації за пільгове перевезення.

В Одеській області компенсація, а також визначення кредиторської (дебіторської) заборгованості по розрахунках за пільгові перевезення, проводиться виключно в межах відповідного бюджетного призначення, але не більше за максимальну суму компенсації, яка визначається:

- на **міжміських** автобусних перевезеннях – виходячи з розрахунків за формою № 2-пільга;
- на **міських** та **приміських** автобусних перевезеннях у звичайному режимі руху – виходячи з розрахунків, що їх надають перевізники на підставі офіційних звітів щодо кількості виконаних рейсів та про доходи і витрати на автомобільних перевезеннях за формою 23-авт. Виконані перевізниками розрахунки погоджуються управлінням морегосподарського комплексу, транспорту та зв'язку облдержадміністрації.

У даний час Міністерством інфраструктури України підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України „Про затвердження Методики обліку перевезень пільгових категорії громадян на автомобільному транспорті” який передбачає талоний метод обліку.